

Міграційні процеси: соціологічний аналіз, вирішення конфліктів та практики медіації

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціологія
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна)/заочна/дистанційна
Рік підготовки, семестр	5 курс, перший семестр
Обсяг дисципліни	4 кред. ЄКТС/120 годин
Семестровий контроль/ контрольні заходи	екзамен
Розклад занять	
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: канд. соц. наук, доцент Єнін Максим Наїмович
Розміщення курсу	Moodle КПІ імені Ігоря Сікорського

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування умінь проводити аналіз міграційних процесів, виявляти особливості і фактори взаємовпливу міграційних та інших соціальних процесів. Курс орієнтує магістрантів на основні поняття, проблеми та теорії, що існують в предметному полі соціології міграції, направлений на ознайомлення з сутністю, масштабами, динамікою, причинами міграцій в сучасному глобалізованому суспільстві, емпіричними методами досліджень в даній галузі знання.

Основні завдання:

- виявити роль міграції як фактору соціальних перетворень в умовах глобалізації;
- виявити взаємозв'язок між міграціями, соціально-політичними, економічними, культурними змінами в суспільстві;
- розглянути основні соціологічні теорії міграції;
- здійснити огляд основних міграційних тенденцій у світі, а також зовнішніх міграцій українського населення (чинники, мотиви, основні напрямки та наслідки);
- розглянути можливості регулювання міграційних процесів;
- розглянути особливості політики інтеграції мігрантів в суспільство, що їх приймає;
- здійснити аналіз ВПО як соціальної групи з особливими потребами, особливості державної політики щодо їх адаптації та інтеграції в Україні;
- розглянути фактори та бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також в межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри соціології.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є формування у магістрантів здатностей:

- здатність працювати автономно (ЗК–2);
- здатність аналізувати соціальні явища і процеси (ФК–1);
- здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень (ФК–4).

Завданням дисципліни є формування таких результатів навчання:

знань про:

- теоретичні концепції вивчення міграційних процесів;
 - основні причини міграційних процесів;
 - динаміка міграційних процесів у сучасному суспільстві;
 - методи соціологічного аналізу міграцій та мігрантів;
 - особливості регулювання міграційних процесів;
 - політико–управлінські підходи щодо інтеграції мігрантів та ВПО в соціальних спільнотах.
- уміння:
- аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології (ПР–01);
 - здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах (ПР–05).

В результаті засвоєння дисципліни магістранти зможуть:

- працювати зі статистичними даними;
- порівнювати основні соціологічні теорії міграції;
- виявляти тенденції міграційних процесів;
- виробляти власні управлінські підходи щодо роботи з мігрантами та ВПО;
- використовувати отримані в рамках даної дисципліни знання і навички у професійній діяльності.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно–логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Курс в першу чергу пов'язаний з дисциплінами методологічного спрямування.

Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Лекції	Семінарські	Лабораторні (комп'ютерний практикум)	СРС
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Теоретико–методологічні аспекти вивчення міграційних процесів та внутрішньо переміщених осіб					
Тема 1. Міграційні процеси як об'єкт соціології	9	2	2		5
Тема 2. Становлення теорії міграції: неокласична теорія, структурно–історичний підхід, теорія «тяжіння–	9	2	2		5

виштовхування»					
Тема 3. Соціологічні теорії асиміляції	9	2	2		5
Тема 4. Теорії міграції в умовах глобалізації	9	2	2		5
Тема 5. Сучасні міграційні тенденції у світі	11	2	2		7
Тема 6. Міграція, інтеграція і соціальна згуртованість	8		2		6
Всього за розділом 1.	55	10	12		33
Розділ 2. Міграційні процеси: чинники, наслідки, шляхи регулювання					
Тема 7. Міграція і здоров'я	7		2		5
Тема 8. Діти і небезпечна міграція	7		2		5
Тема 9. Мігранти в мовах кризи: контексти, реагування та інновації	7		2		5
Тема 10. Міграційні тенденції в Україні. Зовнішні та внутрішні міграційні тенденції українського населення	9	2	2		5
Тема 11. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи регулювання	9	2	2		5
Тема 12. ВПО як соціальна група в соціальній структурі українського населення. Адаптація та інтеграція ВПО	10	2	2		6
Тема 13. Проблеми та потреби ВПО	8		2		6
Тема 14. Медіація у конфліктах ВПО та громад: теоретичні аспекти	7		2		5
Тема 15. Медіація у конфліктах ВПО та громад: огляд кейсів	7		2		5
Тема 16. Фактори та бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів	10	2	2		6
Тема 17. Війна та масове біженство. Вимушені мігранти за кордоном	7		2		5
Тема 18. Наслідки масштабних міграцій населення	7		2		5
Разом за розділом 2	95	8	24		63
Всього годин	150	18	36		96

Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

Основна література

1. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.
2. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія / О.А. Малиновська. К.: НІСД, 2018. 472 с.
3. World Migration Report (IOM) 2020. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020>.

4. World Migration Report (IOM) 2022. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

Додаткова

1. Балакірієва О. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції (наукова доповідь). НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2016. 140 с.

2. Газізова О. Шляхи подолання соціокультурних конфліктів у процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нові територіальні громади // Українознавчий альманах. 2019. №25. С. 44–48.

3. Гірник Г. Стан вищої освіти в Україні як чинник формування міграційних установок української молоді // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. 2017. №1. С. 22–32.

4. Гірник Г. Ціннісні орієнтири у формуванні та реалізації життєвих стратегій українських освітніх мігрантів // Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. 2017. Випуск 9. С. 277–284.

5. Головка Л. В. Українські біженці в Італії: діяльність та допомога Карітасу і Асоціації «Mist Il Ponte» // Демографія та соціальна економіка. 2022. № 4 (50). С. 75–89.

6. Ємельянова, Ю., Терещенко, А. Українська освітня магістрантська міграція в контексті глобалізаційних викликів // Соціологічні студії. 2020. №2 (17). С. 6–12.

7. Єнін М. Реєміграція громадян України у перспективі повоєнного відновлення (у теоретичній моделі міграції «притягування–виштовхування»). Війна Росії проти України (лютий 2014 – лютий 2024 рр.). Стратегії репрезентації. Монографія / Заг. ред. д. і. н., проф. А. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2024. С. 250–256.

8. Єнін М., Кухта М., Приходько Т. Соціальні потреби та проблеми вимушених мігрантів з України на шляху до соціальної адаптації та інтеграції в приймаюче суспільство (на прикладі ФРН) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2024. №3.

9. Єнін М. Біженці // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Біженці> (дата звернення: 3.01.2022).

10. Єнін М., Макаренко Д., Северинчик О. Медіація в освітньому просторі закладів вищої освіти: у пошуках моделі та способів організації // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2019. №3 (43). С. 59–64.

11. Єнін М., Заєць О. Соціальна адаптація та інтеграція біженців за кордоном (приклад Польщі). Трансформація українського суспільства в цифрову еру: Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 березня 2023 р.). Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2023. С. 132–136.

12. Звіт про ситуацію з внутрішнім переміщенням – Загальне опитування населення Раунд 14 (3–25 вересня 2023). URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-zvit-pro-situaciyu-z-vnutrishnim-peremischennyam-zagalne-opituvannya-naselennya-0>

13. Клименко О. Проблема міграції дітей без супроводу дорослих // Соціологічні студії. 2021. №2. С. 21–30.

14. Лібанова Е. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. 2018. № 2. С. 10–26.

15. Лібанова Е., Фтомова О. Особисті перекази мігранті: оцінка масштабів і наслідків // Демографія та соціальна економіка. 2019. № 3 (37). С. 11–29.

16. Лібанова Е. Зовнішня трудова міграція з України: вплив Ковід-19 // Демографія та соціальна економіка. 2020. № 4 (42). С. 25–40.

17. Луконін В. Українські мігранти на польському ринку праці // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2023. №1. С. 140–151.

18. Ляпіна Л. А. Мультикультуралізм як стратегія вирішення проблем культурного розмаїття: аналіз теоретичних моделей // Український соціум. 2017. № 1(60). С. 60–71.

19. Майданік І. П. Мігранти у великих містах України: склад і соціально-економічна залученість // Український соціум. 2020. № 3 (74). С. 91–103.

20. Майданік І. П. Вплив закордонного працевлаштування на особовості дітородної поведінки зворотних мігрантів // Демографія та соціальна економіка. 2020. № 4 (42). С. 41–55.

21. Мажак І. Соціальні нерівності у здоров'ї // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2022. №1. С. 106–123.
22. Малиновська О. Сучасний розвиток міграційної політики ЄС та міграційні перспективи України // Демографія та соціальна економіка. 2021. № 2 (44). С. 92–109.
23. Малиновська О. Наскільки тимчасовим є тимчасовий захист: приклад вимушених мігрантів з колишньої Югославії // Демографія та соціальна економіка. 2023. №1. С. 53–72.
24. Медіна Т., Варга Н. Міграційні орієнтації випускників національних меншин пограничних регіонів Чернівецької та Закарпатської областей (за результатами фокус–груп) // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. 2017. №1. С. 6–21.
25. Оцінка потреб та очікувань від майбутнього ВПО та біженців. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 2023.
26. Перегудова Т.В. Надання соціальної допомоги внутрішньо–переміщеним особам за принципом соціально–трудова інклюзії // Демографія та соціальна економіка. 2022. №3. С. 145–164.
27. Петрушина Т. Соціологічний вимір трудової міграції в Україні // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ, 2018. Випуск 6 (20). С. 172–178.
28. Повернутися або залишитися? Що впливає на рішення повернутися додому. URL: <https://cedos.org.ua/povernutysya-abo-zalyshytysya-shho-vplyvaye-na-rishennya-povernutysya-dodomu/>
29. Поради щодо взаємодії у громадах під час війни для тих, хто переміщується, і тих, хто приймає переміщених осіб від НАМУ. Рекомендації для керівників/координаторів гуманітарних штабів, груп допомоги в громадах, інших самоорганізованих груп щодо супроводу міжособистісних конфліктів. URL: <https://namu.com.ua/ua/resources/news/tsuaey-ses-viazhpsekl-ts-guspaeash-tke-af-vkmry/>
30. Погуляйло Т. О. Ресурсний підхід у дослідженні адаптації внутрішньо переміщених осіб // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ. 2021. № 1 (49). С. 44–50.
31. Поліщук В., Олексюк Н., Бачинська О. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади: соціально-економічний аспект // Управління змінами та інновації. 2023. №6. С. 5–9.
32. Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад. Звіт дослідження. Київ, 2022. 80 с. URL: <https://r2p.org.ua/storage/page/3838/10031f8e4f5f85b127b6689f3c3c713f8a53c34b.pdf>
33. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять // Політичний менеджмент. 2006. №2. С. 127–139.
34. Ровенчак О., Химович О. Ідентичність потенційного мігранта та міграційна ідентичність: формування і відповідні практики // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2018. №2. С. 97–116.
35. Ручка А., Танчер В. Багатокультурність: чинники, проблеми, нові перспективи суспільного розвитку // Український соціологічний журнал. 2017. № 1–2. С. 9–16.
36. Руценко І. Великий вихід українського народу (феномен переміщених осіб 2022 року) // Український соціум. 2022. №2. С. 155–168.
37. Свящук А. Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності: навч. посіб. Харків: Вид–во, 2018. 324 с.
38. Селешук Г. Соціальний капітал спільнот українських мігрантів: теоретизації та досвід емпіричного дослідження // Український соціологічний журнал. 2019. Випуск 22. С. 52–59.
39. Склярєва І. Потреби ВПО у воєнний час: досвід громадського сектору України на прикладі ініціативи Shelter Ukraine. Соціологічні студії. 2022. №2 (21). С. 57–67.
40. Стегній О. Трансформація ідентичності як соціальний засіб адаптації в умовах масових міграцій // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Київ, 2018. Випуск 6 (20). С. 179–184.
41. Тітар І. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови скасування статусу переселенця // Український соціум. 2016. № 4. С. 57–68.
42. Шмаленко Ю., Єнін М., Мельник Л. Інституціоналізація медіації в Україні: ключові етапи, сучасний стан та перспективи // Соціологічні студії. 2023. №2(23). С. 6–17.

43. Щербина В. М., Щербина В. Л. Концепти мультикультуралізму та багатоукладності в процесах теоретичної рефлексії трансформацій сучасного суспільства // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2019. Вип. 81. С. 34–51.
44. Amelina A. Sociology of migration // *The Cambridge Handbook of Sociology: Core Areas in Sociology and the Development of the Discipline (Volume 1)*. Cambridge: Cambridge University Press. 2017. pp. 455–464.
45. Borjas G. Economic Theory and International Migration // *International Migration Review*. 1989. No. 23. P. 457–485.
46. Deleanu Andrei Razvan. Migration in international development policies. An European perspective // *International Relations*. 2015. No. 3. P. 24–34.
47. Dolia, I., Klymenko, O. Migration Strategies of Ukrainian Youth in the Context of Russian Armed Aggression // *Sociological Studios*. 2023. №1 (22). P. 43–52.
48. Gusetoiu Alexandru. Illegal migration, a key factor in the increase of organized crime // *International Relations*. 2015. No. 3. P. 14–23.
49. Hannes Weber. Attitudes towards minorities in times of high immigration: a panel study among young adults in Germany // *European Sociological Review*. 2019. Vol. 35. No. 2. P. 239–257.
50. Harris J. R., Todaro M. P. Migration, Unemployment and Development: A Two-sector Analysis // *American Economic Review*. 1970. No. 60. P. 126–142.
51. Harb M. Entrepreneurial Refugees and the City: Brief Encounters in Beirut // *Journal of Refugee Studies*. 2018. Vol. 32. No. 1. P. 23–41.
52. Haug S. Migration and return migration: the Case of Italian Migrants in Germany. URL: <http://www.kakanien.ac.at/beitr/labourmigration/SHaug1.pdf>
53. Isabel K. Latz. U.S. immigration enforcement policies, health care utilization, and community health // *Jahrbuch Migration und Gesellschaft / Yearbook Migration and Society 2020/2021*. P. 65–86.
54. Lee E. A Theory of migration // *Demography*. 1966. № 3. P. 47–57.
55. Luděk J., Kamionka M., Macková L. High-Skilled Precarity: The Situation of Ukrainian Refugees in the Czech Republic and Poland // *Соціологічні студії*. 2023. №2 (23). С. 51–61.
56. Macready C., Tucker C. Global: Who goes where and why for education? URL: <http://ravilochansingh.com/2011/05/16/the-push-and-pull-of-international-education/>
57. Mazarrol. T., Soutar, G.N. The Push-Pull Factors Influencing International Student Selection of Education Destination. *International Journal of Educational Management*. 2001. №16. P. 82–90. URL: <http://www.cemi.com.au/node/253>
58. Migration Data Platform for Evidence-Based Regional Development (M-POWERD) in South-Eastern, Eastern Europe and Central Asia. URL: <https://seeecadata.iom.int/>
59. MIPEX HISTORY. Migrant integration policy index 2020. URL: <https://www.mipex.eu/history>
60. Neil G. Ruiz, Sunny Shao, Sono Shah. What it means to be Asian in America. Research project of Pew Research Center. 2022. URL: <https://cutt.ly/Cwm4fQjM>
61. Nina Glick Schiller, Linda Basch and Cristina Szanton Blanc. From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration // *Anthropological Quarterly*. 1995. Vol. 68. No. 1. P. 48–63.
62. Portes A., Zhou M. The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants // *ANNALS, AAPS*. 1993. November. P. 74–96.
63. Pozniak, O. V. Ukrainian Migrants in Europe: Situation Depending on the Region of Stay. *Demography and Social Economy*. 2021. №2 (44). 110–126.
64. Ravenstein E. The Laws of migration // *Journal of the Statistical Society*. 1885. № 46.
65. Sassen S. *Globalization and its Discontents*. New York: The New Press, 1998.
66. Sasse Gwendolyn. War and Displacement: The Case of Ukraine. *EUROPE-ASIA STUDIES*, 2020. Vol. 72, No. 3. P. 347–353.
67. Simsek D. Integration Processes of Syrian Refugees in Turkey: «Class-based Integration» // *Journal of Refugee Studies*. 2020. Vol.33. No.3. P. 537–554.
68. Sjaastad A. H. The Costs and Returns of Human Migration // *Journal of Political Economy*. 1962. No. 70. P. 80–93.
69. Solimano A. *International Migration in the Age of Crisis and Globalization: Historical and Recent Experiences*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

70. Sydorov, M., Kovalska, Ye. Status Characteristics and Peculiarities of Accommodation of Ukrainian War Refugees in Germany (Konstanz) // Sociological Studios. 2022. №2 (21). P. 20–32.
71. Sunata U. Assessing the Civil Society's Role in Refugee Integration in Turkey: NGO–R as a New Typology // Journal of Refugee Studies. 2018. Vol. 32. No. 4.
72. Thomas W.I., Znaniecki F. The Polish Peasant in Europe and America. Vol. 2. University of Illinois Press, 1996.
73. Todaro M. P., Maruszko L. Illegal Migration and US Immigration Reform: A Conceptual Framework // Population and Development Review. 1987. No. 13. P. 102–114.
74. Ukraine Refugee Situation (2023). Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
75. Warner W.L., Srole L. The Social Systems of American Ethnic Groups. New Haven: Yale University Press, 1945.
76. Weber H. Attitudes Towards Minorities in Times of High Immigration: A Panel Study among Young Adults in Germany // European Sociological Review. 2019. Vol. 35. No. 2. P. 239–257.
77. Yashkina D. Solo Living outside Home: Case of Ukrainian Migrants // Sociological Studios. 2022. №2 (21). С. 33–41.
78. Yuzva, L., Tashchenko, A. «But Don't Quote Me on That»: How Ukrainian Top Media Characterized the Perception of Migration and Migrants // Sociological Studios. 2021. №1 (18). С. 58–65.
79. Zhurzhenko T. A. Border on the move The Ukrainian–Russian frontier from the Soviet collapse to the conflict in Donbas // Jahrbuch Migration und Gesellschaft / Yearbook Migration and Society 2020/2021. P. 139–154.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Денна форма Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	<p>Тема 1. Міграційні процеси як об'єкт соціології</p> <p>Основні питання: Поняття міграції. Типологізація міграційних процесів. Еволюція міграційних процесів в історичному контексті. Глобалізм та антиглобалізм як крайні ідеологічні позиції в питанні регулювання міграції. Соціологія міграції в структурі соціологічного знання.</p> <p>СРС: Міграційна ідентичність та ідентичність потенційного мігранта. Проблема міграції дітей без супроводу дорослих.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Ровенчак, 2006, 2018; Клименко, 2021.</p>
2.	<p>Тема 2. Становлення теорії міграції: неокласична теорія, структурно–історичний підхід, теорія «тяжіння–виштовхування»</p> <p>Основні питання: Становлення сучасної теорії міграції. «Закони міграції» Е. Равенштайна. Неокласична теорія міграції. Структурно–історичний підхід. Теорія світових систем і концепція нового міжнародного економічного порядку. Модель міграції як баланс сил тяжіння і виштовхування Е. Лі.</p> <p>СРС: Освітня міграція в моделі «тяжіння–виштовхування».</p> <p>Література: Майданік, 2020; Ravenstein, 1885; Lee, 1966; Macready C., Tucker C.; Mazzarol, Soutar, 2001; Sjaastad, 1962; Solimano, 2010.</p>
3.	<p>Тема 3. Соціологічні теорії асиміляції</p> <p>Основні питання: Теорія асиміляції мігрантів Чиказької соціологічної школи. Переглянута теорія асиміляції. Теорія сегментної асиміляції.</p> <p>СРС: Інтелектуальна міграція як інструмент в конкурентній боротьбі сучасних країн світу.</p> <p>Література: Portes, 2003; Warner, 1945; Neil G. Ruiz, 2022.</p>
4.	<p>Тема 4. Теорії міграції в умовах глобалізації</p>

	<p>Основні питання: Теорія мультикультуралізму. Теорія міграційних мереж. Теорія транснаціоналізму. Теорія міграційних систем.</p> <p>СРС: Теорія міграційної взаємозалежності.</p> <p>Література: Saasen, 1998; Harris, Todaro, 1970; Borjas, 1989; Solimano, 2010; Nina Glick Schiller, 1995; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Селещук, 2019; Щербина, 2020.</p>
5.	<p>Тема 5. Сучасні міграційні тенденції у світі</p> <p>Основні питання: Збільшення обсягів і розширення географії міграції. Збільшення різноманітності соціокультурних характеристик мігрантів. Розширення вимушеної міграції. Фемінізація міграційних переміщень. Еміграція та вирішення проблем зайнятості.</p> <p>СРС: Ключові міграційні стратегії.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Малиновська, 2021; Лібанова, Фтомова, 2019; World Migration Report, 2020, 2022.</p>
6.	<p>Тема 6. Міграційні тенденції в Україні. Зовнішні та внутрішні міграційні тенденції українського населення</p> <p>Основні питання: Масштаби та напрямки трудових міграцій українців. Причини міграцій. Наслідки міграцій. Компоненти зовнішньої міграції. Можливості впливу держави на зупинення відтоку мігрантів за кордон.</p> <p>СРС: Вплив закордонного працевлаштування на особовості дітородної поведінки зворотних мігрантів. Вища освіта в Україні як чинник формування міграційних установок української молоді.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Лібанова, 2018, 2020; Pozniak, 2019, 2021; Малиновська, 2021; Гірник, 2017; Медіна, 2017; Позняк, 2020; Ємельянова, 2020; Майданік, 2020.</p>
7.	<p>Тема 7. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи регулювання</p> <p>Основні питання: Вплив трудової міграції на тенденції соціально-економічного розвитку. Вплив на демографічну ситуацію та ринок праці. Значення грошових трансфертів мігрантів і внесків у людський капітал. Вплив трудової міграції на сім'ю та виховання дітей. Завдання щодо врегулювання проблем трудової міграції. Управління трудовою міграцією у світі, що глобалізується: пошук нових шляхів. Особливості зовнішньої трудової міграції громадян України.</p> <p>СРС: Наслідки трудової міграції для соціального забезпечення. Нелегальна міграція та злочинність. Мігранти у великих містах.</p> <p>Література: Майданік, 2020; Малиновська, 2021; Gusetoiu Alexandru, 2015. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Петрушина, 2018; Селещук, 2019; Луконін, 2023; Luděk, 2023.</p>
8.	<p>Тема 8. ВПО як соціальна група в соціальній структурі українського населення. Адаптація та інтеграція ВПО</p> <p>Основні питання: Визначення ВПО в нормативно-правових документах. Причини вимушеної міграції з Донбасу та Криму. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Ресурсний та соціокультурний підходи у дослідженні адаптації внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах України.</p> <p>СРС: Умови скасування статусу переселенця. Соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб і способи його зміцнення. Напрями оптимізації політики адаптації й інтеграції ВПО.</p> <p>Література: Тітар, 2016; Балакірева, 2016; Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь, 2018. Звіт національної системи моніторингу ситуації з ВПО, 2023; Стегній, 2018; Simsek, 2020; Погуляйло, 2021; Перегудова, 2022; Скларова, 2022; Рущенко, 2022; Поліщук, 2023.</p>
9.	<p>Тема 9. Фактори і бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів</p> <p>Основні питання: Вимушена міграція та рівні соціальної інтеграції до приймаючої спільноти. Фактори соціальної адаптації мігрантів. Соціальні бар'єри адаптації мігрантів.</p> <p>СРС: Релігійні практики та інтеграція мігрантів.</p> <p>Література: Балакірева, 2016; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Стегній, 2018; Sunata, 2018; Скларова, 2022; Єнін, 2024.</p>

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувати у магістрантів:

- вміння працювати з науковою літературою;
- приймати активну участь у дискусії;
- формулювати та відстоювати свою позицію;
- розробляти та представляти презентації з ключових тем.

Семінарські (практичні) заняття

№ з/п	Назва теми та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	<p>Тема 1. Міграційні процеси як об'єкт соціології</p> <p>Основні питання: Поняття міграції. Типологізація міграційних процесів. Еволюція міграційних процесів в історичному контексті. Глобалізм та антиглобалізм як крайні ідеологічні позиції в питанні регулювання міграцій. Соціологія міграції в структурі соціологічного знання.</p> <p>СРС: Міграційна ідентичність та ідентичність потенційного мігранта.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Ровенчак, 2006, 2018; Клименко, 2021.</p>
2.	<p>Тема 2. Становлення теорії міграції: неокласична теорія, структурно-історичний підхід, теорія «тяжіння-виштовхування»</p> <p>Основні питання: Становлення сучасної теорії міграції. «Закони міграції» Е. Равенштайна. Неокласична теорія міграції. Структурно-історичний підхід. Теорія світових систем і концепція нового міжнародного економічного порядку. Модель міграції як баланс сил тяжіння і виштовхування Е. Лі.</p> <p>СРС: Освітня міграція в моделі «тяжіння-виштовхування».</p> <p>Література: Майданік, 2020; Ravenstein, 1885; Lee, 1966; Macready C., Tucker C.; Mazzarol, Soutar, 2001; Sjaastad, 1962; Solimano, 2010.</p>
3.	<p>Тема 3. Соціологічні теорії асиміляції</p> <p>Основні питання: Теорія асиміляції мігрантів Чиказької соціологічної школи. Переглянута теорія асиміляції. Теорія сегментної асиміляції.</p> <p>СРС: Інтелектуальна міграція як інструмент в конкурентній боротьбі сучасних країн світу.</p> <p>Література: Portes, 2003; Warner, 1945; Neil G. Ruiz, 2022.</p>
4.	<p>Тема 4. Теорії міграції в умовах глобалізації</p> <p>Основні питання: Теорія мультикультуралізму. Теорія міграційних мереж. Теорія транснаціоналізму. Теорія міграційних систем.</p> <p>СРС: Теорія міграційної взаємозалежності.</p> <p>Література: Saasen, 1998; Harris, Todaro, 1970; Borjas, 1989; Solimano, 2010; Nina Glick Schiller, 1995; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Селещук, 2019; Щербина, 2020.</p>
5.	<p>Тема 5. Сучасні міграційні тенденції у світі</p> <p>Основні питання: Збільшення обсягів і розширення географії міграції. Збільшення різноманітності соціокультурних характеристик мігрантів. Розширення вимушеної міграції. Фемінізація міграційних переміщень. Еміграція та вирішення проблем зайнятості.</p> <p>СРС: Ключові міграційні стратегії.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Малиновська, 2021; Лібанова, Фтомова, 2019; World Migration Report, 2020, 2022.</p>
6.	<p>Тема 6. Міграція, інтеграція і соціальна згуртованість</p> <p>Основні питання: Інклюзія і соціальна згуртованість мігрантів. Ефективність інклюзії (мова, освіта, ринок праці, возз'єднання сім'ї). Політична участь. Роль місцевих суб'єктів в інклюзії мігрантів.</p> <p>СРС: Індекс політики інтеграції мігрантів.</p> <p>Література: World Migration Report, 2020; Migrant integration policy index 2020.</p>
7.	<p>Тема 7. Міграція і здоров'я</p>

	<p>Основні питання: Детермінанти здоров'я мігрантів. Основні проблеми зі здоров'ям мігрантів. Суспільне здоров'я. Міграція та боротьба із хворобами. Глобальне регулювання міграції і охорони здоров'я.</p> <p>СРС: Прогалини в дослідженнях у галузі міграції та охорони здоров'я. інвестиції в міграцію та охорону здоров'я для підтримки соціально–економічного розвитку.</p> <p>Література: World Migration Report, 2020; Мажак, 2022.</p>
8.	<p>Тема 8. Діти і небезпечна міграція</p> <p>Основні питання: Типи міграції дітей. Проблеми з даними при вимірюванні масштабів міграції дітей.</p> <p>СРС: Виклики у захисті дітей–мігрантів.</p> <p>Література: World Migration Report, 2020; Клименко, 2021.</p>
9.	<p>Тема 9. Мігранти в умовах кризи: контексти, реагування та інновації</p> <p>Основні питання: Контексти та етапи криз. Право на консульський захист. Посткризові дії.</p> <p>СРС: Мобільність мігрантів і адаптація до навколишнього середовища.</p> <p>Література: World Migration Report, 2020.</p>
10.	<p>Тема 10. Міграційні тенденції в Україні. Зовнішні та внутрішні міграційні тенденції українського населення</p> <p>Основні питання: Масштаби та напрямки трудових міграцій українців. Причини міграцій. Наслідки міграцій. Компоненти зовнішньої міграції. Можливості впливу держави на зупинення відтоку мігрантів за кордон.</p> <p>СРС: Вплив закордонного працевлаштування на особовості дітородної поведінки зворотних мігрантів. Вища освіта в Україні як чинник формування міграційних установок української молоді.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Лібанова, 2018, 2020; Pozniak, 2019, 2021; Малиновська, 2021; Гірник, 2017; Медіна, 2017; Позняк, 2020; Ємельянова, 2020; Майданік, 2020.</p>
11.	<p>Тема 11. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи регулювання</p> <p>Основні питання: Вплив трудової міграції на тенденції соціально-економічного розвитку. Вплив на демографічну ситуацію та ринок праці. Значення грошових трансфертів мігрантів і внесків у людський капітал. Вплив трудової міграції на сім'ю та виховання дітей. Завдання щодо врегулювання проблем трудової міграції. Управління трудовою міграцією у світі, що глобалізується: пошук нових шляхів.</p> <p>СРС: Наслідки трудової міграції для соціального забезпечення. Нелегальна міграція та злочинність. Мігранти у великих містах.</p> <p>Література: Майданік, 2020; Малиновська, 2021; Gusetoiu Alexandru, 2015. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Петрушина, 2018; Селещук, 2019; Луконін, 2023; Luděk, 2023.</p>
12.	<p>Тема 12. ВПО як соціальна група в соціальній структурі українського населення. Адаптація та інтеграція ВПО</p> <p>Основні питання: Визначення ВПО в нормативно-правових документах. Причини вимушеної міграції з Донбасу та Криму. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Ресурсний та соціокультурний підходи у дослідженні адаптації внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах України.</p> <p>СРС: Умови скасування статусу переселенця. Соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб і способи його зміцнення. Напрями оптимізації політики адаптації й інтеграції ВПО.</p> <p>Література: Тітар, 2016; Балакірева, 2016; Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь, 2018. Звіт національної системи моніторингу ситуації з ВПО, 2023; Стегній, 2018; Simsek, 2020; Погуляйло, 2021; Перегудова, 2022; Склярєва, 2022; Руценко, 2022; Поліщук, 2023.</p>
13.	<p>Тема 13. Проблеми та потреби ВПО</p> <p>Основні питання: Оцінка проблем та потреб ВПО дослідницькими центрами. Напрями оптимізації політики адаптації й інтеграції ВПО. Надання соціальної допомоги внутрішньо–переміщеним особам за принципом соціально-трудової інклюзії. Причини конфліктів між ВПО та місцевими громадами.</p>

	<p>СРС: Соціокультурний капітал мігрантів: теорія та проблема вимірювання.</p> <p>Література: Тітар, 2016; Балакірева, 2016; Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь, 2018; Стегній, 2018; Погуляйло, 2021; Перегудова, 2022. Оцінка потреб та очікувань від майбутнього ВПО та біженців. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 2023. Склярова, 2022; Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад, 2022.</p>
14.	<p>Тема 14. Медіація у конфліктах ВПО та громад: теоретичні аспекти</p> <p>Основні питання: Сучасний стан та перспективи розвитку медіації в Україні. Конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад.</p> <p>СРС: Інституціоналізація медіації в Україні.</p> <p>Література: Єнін, 2019; Шмаленко, 2023; Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад, 2022.</p>
15.	<p>Тема 15. Медіація у конфліктах ВПО та громад: огляд кейсів</p> <p>Основні питання: Огляд кейсів. А. ВПО шукають роботу у місцевій громаді, але стикаються з дискримінацією з боку роботодавців та місцевих жителів. Б. ВПО заселилися до гуртожитку, що належить місцевій громаді. Місцеві жителі незадоволені, оскільки вважають, що ВПО займають їхню житлоплощу. Рольові ігри. Магістранти можуть зіграти ролі ВПО, місцевих жителів та медіатора, щоб спробувати вирішити конфлікт та зрозуміти, які стратегії медіації були використані та обговорити, які інші підходи могли б бути застосовані.</p> <p>СРС: Поради щодо взаємодії у громадах під час війни для тих, хто переміщується, і тих, хто приймає переміщених осіб від НАМУ. Рекомендації для керівників/координаторів гуманітарних штабів, груп допомоги в громадах, інших самоорганізованих груп щодо супроводу міжособистісних конфліктів.</p> <p>Література: Єнін, 2019; Шмаленко, 2023; Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад, 2022.</p>
16.	<p>Тема 16. Фактори та бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів</p> <p>Основні питання: Вимушена міграція та рівні соціальної інтеграції до приймаючої спільноти. Фактори соціальної адаптації та інтеграції мігрантів. Соціальні бар'єри адаптації та інтеграції мігрантів.</p> <p>СРС: Підготовка інструментарію (анкети або гайду) на тему «Соціальна адаптація та інтеграція мігрантів в приймаюче суспільство». Емпіричні індикатори процесів адаптації та інтеграції в анкеті.</p> <p>Література: Балакірева, 2016; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Стегній, 2018; Sunata, 2018; Склярова, 2022; Єнін, 2024.</p>
17.	<p>Тема 17. Війна та масове біженство Вимушені мігранти за кордоном</p> <p>Основні питання: Масове біженство як відповідь на сучасну російсько-українську війну. Тимчасовий захист країн ЄС українських біженців. Статусні характеристики вимушених мігрантів з України внаслідок російсько-української війни. Проблеми та потреби вимушених мігрантів: огляд соціологічних досліджень. Соло-мігранти.</p> <p>СРС: Офіційний портал ООН для отримання офіційної статистичної інформації щодо розподілу біженців у світі. Платформа Міжнародної організації міграції (МОМ) для надання доступу до даних та аналітичної інформації з міграції у країнах Південно-Східної Європи, Східної Європи та Центральної Азії.</p> <p>Література: Малиновська, 2023; Ukraine Refugee Situation, 2023; Sydorov, Kovalska, 2022; Yashkina, 2021; Головка, 2022; Yuzva, 2021.</p>
18.	<p>Тема 18. Наслідки масштабних міграцій населення</p> <p>Основні питання: Вплив міграції на демографічні процеси. Вплив міграції на стан здоров'я і смертність населення. Родинні наслідки зовнішніх міграцій. Виклики для соціальної сфери. Виклики для системи оборони. Наслідки для ринку праці. Політичні наслідки міграцій.</p> <p>СРС: Правові інструменти реалізації міграційної політики.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018.</p>

Заочна форма
Лекційні заняття

1.	<p>Тема 1. Міграційні процеси як об'єкт соціології</p> <p>Основні питання: Поняття міграції. Типологізація міграційних процесів. Еволюція міграційних процесів в історичному контексті. Глобалізм та антиглобалізм як крайні ідеологічні позиції в питанні регулювання міграцій. Соціологія міграції в структурі соціологічного знання.</p> <p>СРС: Міграційна ідентичність та ідентичність потенційного мігранта. Проблема міграції дітей без супроводу дорослих.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Ровенчак, 2006, 2018; Клименко, 2021.</p>
2.	<p>Тема 2. Становлення теорії міграції: неокласична теорія, структурно–історичний підхід, теорія «тяжіння-виштовхування», соціологічні теорії асиміляції</p> <p>Основні питання: Становлення сучасної теорії міграції. «Закони міграції» Е. Равенштайна. Неокласична теорія міграції. Структурно–історичний підхід. Теорія світових систем і концепція нового міжнародного економічного порядку. Модель міграції як баланс сил тяжіння і виштовхування Е. Лі. Теорія асиміляції мігрантів Чиказької соціологічної школи. Переглянута теорія асиміляції. Теорія сегментної асиміляції.</p> <p>СРС: Освітня міграція в моделі «тяжіння-виштовхування». Інтелектуальна міграція як інструмент в конкурентній боротьбі сучасних країн світу.</p> <p>Література: Майданік, 2020; Ravenstein, 1885; Lee, 1966; Macready C., Tucker C.; Mazzarol, Soutar, 2001; Sjaastad, 1962; Solimano, 2010; Portes, 2003; Warner, 1945; Neil G. Ruiz, 2022.</p>
3.	<p>Тема 3. Теорії міграції в умовах глобалізації</p> <p>Основні питання: Теорія мультикультуралізму. Теорія міграційних мереж. Теорія транснаціоналізму. Теорія міграційних систем.</p> <p>СРС: Теорія міграційної взаємозалежності.</p> <p>Література: Saasen, 1998; Harris, Todaro, 1970; Borjas, 1989; Solimano, 2010; Nina Glick Schiller, 1995; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Селешчук, 2019; Щербина, 2020.</p>
4.	<p>Тема 4. Сучасні міграційні тенденції у світі</p> <p>Основні питання: Збільшення обсягів і розширення географії міграції. Збільшення різноманітності соціокультурних характеристик мігрантів. Розширення вимушеної міграції. Фемінізація міграційних переміщень. Еміграція та вирішення проблем зайнятості.</p> <p>СРС: Ключові міграційні стратегії.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Малиновська, 2021; Лібанова, Фтомова, 2019; World Migration Report, 2020, 2022.</p>
5.	<p>Тема 5. Фактори та бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів</p> <p>Основні питання: Вимушена міграція та рівні соціальної інтеграції до приймаючої спільноти. Фактори соціальної адаптації та інтеграції мігрантів. Соціальні бар'єри адаптації та інтеграції мігрантів.</p> <p>СРС: Підготовка інструментарію (анкети або гайду) на тему «Соціальна адаптація та інтеграція мігрантів в приймаюче суспільство». Емпіричні індикатори процесів адаптації та інтеграції в анкеті.</p> <p>Література: Балакірева, 2016; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Стегній, 2018; Sunata, 2018; Скларова, 2022; Єнін, 2024.</p>

Семінарські заняття

1.	<p>Тема 1. Соціологічні теорії міграції.</p> <p>Основні питання: Становлення сучасної теорії міграції. «Закони міграції» Е. Равенштайна. Неокласична теорія міграції. Структурно–історичний підхід. Теорія світових систем і концепція нового міжнародного економічного порядку. Модель міграції як баланс сил тяжіння і виштовхування Е. Лі. Теорія асиміляції мігрантів Чиказької соціологічної школи. Теорія сегментної асиміляції. Теорія мультикультуралізму. Теорія міграційних мереж. Теорія транснаціоналізму.</p> <p>СРС: Теорія міграційних систем.</p>
----	--

	<p>Література: Майданік, 2020; Ravenstein, 1885; Lee, 1966; Macready C., Tucker C.; Mazzarol, Soutar, 2001; Sjaastad, 1962; Portes, 2003; Warner, 1945; Neil G. Ruiz, 2022; Saasen, 1998; Harris, Todaro, 1970; Borjas, 1989; Solimano, 2010; Nina Glick Schiller, 1995; Ляпіна, 2017; Ручка, 2017; Селещук, 2019; Щербина, 2020.</p>
2.	<p>Тема 2. Міграційні тенденції в Україні. Зовнішні та внутрішні міграційні тенденції українського населення</p> <p>Основні питання: Масштаби та напрямки трудових міграцій українців. Причини міграцій. Наслідки міграцій. Компоненти зовнішньої міграції. Можливості впливу держави на зупинення відтоку мігрантів за кордон.</p> <p>СРС: Вплив закордонного працевлаштування на особовості дітородної поведінки зворотних мігрантів. Вища освіта в Україні як чинник формування міграційних установок української молоді.</p> <p>Література: Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Лібанова, 2018, 2020; Pozniak, 2019, 2021; Малиновська, 2021; Гірник, 2017; Медіна, 2017; Позняк, 2020; Ємельянова, 2020; Майданік, 2020.</p>
3.	<p>Тема 3. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи регулювання</p> <p>Основні питання: Вплив трудової міграції на тенденції соціально-економічного розвитку. Вплив на демографічну ситуацію та ринок праці. Значення грошових трансфертів мігрантів і внесків у людський капітал. Вплив трудової міграції на сім'ю та виховання дітей. Завдання щодо врегулювання проблем трудової міграції. Управління трудовою міграцією у світі, що глобалізується: пошук нових шляхів.</p> <p>СРС: Наслідки трудової міграції для соціального забезпечення. Нелегальна міграція та злочинність. Мігранти у великих містах.</p> <p>Література: Майданік, 2020; Малиновська, 2021; Gusetoiu Alexandru, 2015. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь, 2018; Петрушина, 2018; Селещук, 2019; Луконін, 2023; Luděk, 2023.</p>
4.	<p>Тема 4. ВПО як соціальна група в соціальній структурі українського населення. Адаптація та інтеграція ВПО</p> <p>Основні питання: Визначення ВПО в нормативно-правових документах. Причини вимушеної міграції з Донбасу та Криму. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Ресурсний та соціокультурний підходи у дослідженні адаптації внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах України.</p> <p>СРС: Умови скасування статусу переселенця. Соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб і способи його зміцнення. Напрями оптимізації політики адаптації й інтеграції ВПО.</p> <p>Література: Тітар, 2016; Балакірева, 2016; Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь, 2018. Звіт національної системи моніторингу ситуації з ВПО, 2023; Стегній, 2018; Simsek, 2020; Погуляйло, 2021; Перегудова, 2022; Склярлова, 2022; Рущенко, 2022; Поліщук, 2023.</p>
5.	<p>Тема 5. Проблеми та потреби ВПО</p> <p>Основні питання: Оцінка проблем та потреб ВПО дослідницькими центрами. Напрями оптимізації політики адаптації й інтеграції ВПО. Надання соціальної допомоги внутрішньо-переміщеним особам за принципом соціально-трудової інклюзії. Причини конфліктів між ВПО та місцевими громадами.</p> <p>СРС: Соціокультурний капітал мігрантів: теорія та проблема вимірювання.</p> <p>Література: Тітар, 2016; Балакірева, 2016; Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь, 2018; Стегній, 2018; Погуляйло, 2021; Перегудова, 2022. Оцінка потреб та очікувань від майбутнього ВПО та біженців. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 2023. Склярлова, 2022; Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад, 2022.</p>
6.	<p>Тема 6. Медіація у конфліктах ВПО та громад: огляд кейсів</p> <p>Основні питання: Огляд кейсів. А. ВПО шукають роботу у місцевій громаді, але стикаються з дискримінацією з боку роботодавців та місцевих жителів. Б. ВПО заселилися до гуртожитку, що належить місцевій громаді. Місцеві жителі незадоволені, оскільки вважають, що ВПО займають їхню житлоплощу. Рольові ігри. Магістранти можуть зіграти ролі ВПО, місцевих жителів та</p>

	<p>медіатора, щоб спробувати вирішити конфлікт та зрозуміти, які стратегії медіації були використані та обговорити, які інші підходи могли б бути застосовані.</p> <p>СРС: Поради щодо взаємодії у громадах під час війни для тих, хто переміщується, і тих, хто приймає переміщених осіб від НАМУ. Рекомендації для керівників/координаторів гуманітарних штабів, груп допомоги в громадах, інших самоорганізованих груп щодо супроводу міжособистісних конфліктів.</p> <p>Література: Єнін, 2019; Шмаленко, 2023; Практики взаємовідносин, конфлікти та тригерні теми серед українських ВПО та приймаючих громад, а також репатріантів та місцевих громад, 2022.</p>
--	--

Самостійна робота магістранта (очна та заочна форма навчання)

1.	<p>Тема. Фактори і бар'єри соціальної адаптації вимушених мігрантів</p> <p>СРС: Класова інтеграція (на прикладі інтеграції сирійських біженців в Туреччині)</p> <p>Література: Simsek, 2020.</p>
2.	<p>Тема. Війна та масове біженство</p> <p>СРС: Роль громадянського суспільства в інтеграції біженців</p> <p>Література: Sunata, 2018; Головка, 2022.</p>

Політика та контроль

1. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля, магістранти виконують завдання до семінарських занять, домашню контрольну роботу у формі творчого есе, пишуть модульну контрольну роботу та здають усно екзамен (додатки до силабусу). Ці види робіт сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань магістрантами з окремих тем модуля, розвивають навички самостійної роботи з першоджерелами, сприяють формуванню теоретичного соціологічного мислення та уяви.

Відвідуваність і виконання завдань

Магістранту складно буде належно підготуватись до практичного заняття та заліку, якщо він буде пропускати лекції. Для магістрантів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях є необхідною. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь магістранта на практичних заняттях є обов'язковою. Рейтинг магістранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг магістранта з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання магістрантом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, магістрант, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити його до екзамену. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані. Контроль знань (розуміння) магістранта пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології або під час перерви у навчальному занятті. Магістрант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання), отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Магістранти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки магістрант буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені силабусом, доступні з особистого кабінету магістранта в системі «Кампус» або «Moodle».

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, письмових нотатків, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку, підручника чи нотаток не варто. Це характеризує рівень підготовки магістранта не з кращого боку. Відповіді магістранта можуть спиратись на підручні матеріали, але повинні бути вільними від читання тексту.

Форми роботи

Лекційні і семінарські заняття проводяться відповідно до вимог нормативно–методичних документів та рейтингової системи оцінювання знань магістрантів. На лекціях використовуються комп'ютерні презентації з висвітленням основних положень тем, з урахуванням тематики занять: з підручників, навчальних посібників та словників з соціології.

На семінарських заняттях магістранти обговорюють матеріали лекцій, тексти статей, соціологічних досліджень, першоджерел та професійні коментарі щодо їх змісту. Семінарське заняття дає можливість оцінити, з одного боку, рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки), з іншого – засвоювати завдання модульного контролю. Результати роботи магістранта оцінюються викладачем згідно діючої бальної системи і свідчать про ефективність контролю роботи магістранта. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки магістрантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

2. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу](#).

Семестровий контроль: [екзамен](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг магістранта очної форми навчання складається з балів, які він отримує за:

- 1) Роботу на семінарських заняттях
- 2) МКР
- 3) Екзамен
- 4) Заохочувальні бали

Розрахунок вагових балів

PCO з навчальної дисципліни складається з суми балів магістранта за усі виконані контрольні заходи протягом семестру.

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 3 бали при відповіді на більшість питань. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 3 \text{ бали} * 18 = 54 \text{ бали}$.

«відмінно» 3 бали – магістрант отримує при відповіді на більшість питань семінарського заняття. Відповідь вважається повною, якщо магістрант демонструє глибоке знання матеріалу,

логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, переважно надає повні та аргументовані відповіді, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

«добре» 2 бали – магістрант бере участь в обговоренні окремих питань плану семінарського заняття, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

«задовільно» 1 бал – магістрант бере участь в обговоренні одного питання плану семінарського заняття або демонструє доволі поверхові знання, не демонструє власної позиції з обговорюваних проблем.

2. МКР. Ваговий бал – 6 балів.

МКР передбачає усну або письмову відповідь на 3 питання, перелік яких наведений у додатку 1. За згодою з викладачем магістрант може написати творче есе (перелік тем у додатку 1).

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 5-6 балів – магістрант формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо питання, демонструє власну аргументовану позицію;

«добре» – 3-4 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;

«задовільно» – 2-3 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;

«незадовільно» – менше 2 балів – відсутня або некоректна відповідь.

3. Екзамен – 40 балів.

Екзамен передбачає соціологічний аналіз літературного твору з усною доповіддю та презентацією (додаток 2). Екзамен передбачає усні або письмові відповіді на 3 питання, перелік яких наведений у додатку 2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь-які питання зі списку, якщо підсумкові бали та оцінка викликають дискусії зі магістрантом. Підготовка до екзамену після отримання питань – не менше 30 годин.

Критерії оцінювання.

30-40 балів – магістрант відповідає на майже всі питання заліку, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

20-29 балів – магістрант відповідає на більшість питань заліку, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

10-19 балів – магістрант відповідає на приблизно половину питань заліку, демонструє доволі поверхневі знання.

0-9 балів – магістрант відповідає лише на окремі питання заліку, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів.

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналі не нижче категорії Б – 5-10 балів.

Участь у 2 турі Всеукраїнської олімпіади – 10 балів.

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1-2 б.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації магістрант повинен мати не менше ніж 12 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації магістрант повинен мати не менше ніж 12 балів.

Умови допуску до екзамену:

Умовою допуску магістранта до екзамену є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 24 бали.

Магістрант отримує найвищий рейтинг, якщо бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

Належна підготовка магістранта до практичного заняття займатиме в середньому 1,5-2 години.

Викладач оцінює роботу магістранта на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на практичних заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і шістнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг магістранта станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 6-8 практичних заняттях) і 16-й тиждень (за результатами роботи на наступних 6-8 практичних заняттях) навчання повідомляється магістранту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання магістранта визначені у положенні про РСО з дисципліни, що є додатком до силабусу.

Магістрант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення магістранта з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно (A)
94-85	Дуже добре (B)
84-75	Добре (C)
74-65	Задовільно (D)
64-60	Достатньо (E)
Менше 60	Незадовільно (FX)
Не виконані умови допуску	Не допущено (F)

Рейтинг магістранта заочної форми навчання складається з балів, які він отримує за:

- 1) Роботу на семінарських заняттях
- 2) МКР
- 3) Екзамен
- 4) Заохочувальні бали

Розрахунок вагових балів

РСО з навчальної дисципліни складається з суми балів магістранта за усі виконані контрольні заходи протягом семестру.

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 8 балів при відповіді на більшість питань. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 8 \text{ балів} * 6 = 48 \text{ балів}$.

7–8 балів магістрант отримує при відповіді на більшість питань семінарського заняття. Відповідь вважається повною, якщо магістрант демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, переважно надає повні та аргументовані відповіді, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

5–6 балів – магістрант бере участь в обговоренні окремих питань плану семінарського заняття, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

1–4 балів – магістрант бере участь в обговоренні одного питання плану семінарського заняття або демонструє доволі поверхові знання, не демонструє власної позиції з проблем.

2. МКР. Максимальна оцінка – 12 балів. МКР передбачає написання творчого есе (перелік тем у додатку 1).

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 10–12 балів – магістрант формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо питання, демонструє власну аргументовану позицію;

«добре» – 7–9 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;

«задовільно» – 5–6 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;

«незадовільно» – менше 5 балів – відсутня або некоректна відповідь.

3. Екзамен. Максимальна оцінка за екзамен – 40 балів.

Екзамен передбачає експрес–контроль – усні відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку 2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь–які питання зі списку.

30–40 балів – магістрант відповідає на майже всі питання екзамену, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

20–29 балів – магістрант відповідає на більшість питань екзамену, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

10–19 балів – магістрант відповідає на приблизно половину питань екзамену, демонструє доволі поверхові знання.

0–9 балів – магістрант відповідає лише на окремі питання екзамену, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналі не нижче категорії Б – 5–10 балів

Участь у 2 турі Всеукраїнської олімпіади – 10 балів

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1–5 б.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100–95	Відмінно
94–85	Дуже добре
84–75	Добре
74–65	Задовільно
64–60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

3. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації магістрантам

Працюючи на лекції магістранту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Це дозволить магістранту краще презентувати свою позицію (думку), критично оцінювати позиції (думки) інших магістрантів, ставити питання викладачу та магістрантам. Обсяг засвоєного навчального матеріалу і глибина його розуміння від цього збільшуватиметься. Готуючись до практичного заняття магістранту бажано опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими ресурсами в списку літератури. Якщо магістрант не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовляти від відповіді на питання викладача. Навіть якщо магістрант не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення соціально–гуманітарних дисциплін є вироблення навичок логічного мислення, ведення дискусії та висловлення власних думок. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи магістранта і буде негативно впливати на його загальний рейтинг.

В окремих випадках відпрацювання пропущених магістрантом тем можливо через написання творчих есе. Творче есе також передбачено МКР. При його написання слід дотримуватись наступної структури:

Вступ. Перші кілька речень повинні визначити тему есе, мету та наміри автора публікації в дослідженні певної проблеми.

Основна частина. У цій частині слід детально розглянути основні ідеї, аргументи та приклади автора публікації.

Висновки. У цій частині слід навести свої узагальнюючі висновки. Чи вдалось автору на задовільному рівні дослідити певну проблему? Якими є пропозиції або рекомендації щодо подальшого дослідження даної теми?

Список літератури. Якщо ви використовували будь-які джерела для свого есе, то необхідно їх вказати у списку літератури. В такому разі в тексті обов'язковими є посилання на використану літературу, наприклад [3, с. 5], що означає посилання на джерело під №3 у списку літератури на с. 5. Посилання на електронні джерела (інтернет-статті, відео) не маркуються сторінкою. Тоді посилання оформлюється (як приклад) таким чином: [4], що означає посилання на джерело під №4.

Неформальні дистанційні та онлайн курси

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри соціології, канд. соц. наук, доцентом, Єніним М.Н.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 9 від 26.06.2024)

Додаток 1.

Питання до МКР. Написання есе (до 5 сторінок, до 7 тис. знаків).

При написанні есе продемонструйте власну позицію по темі есе та проблемах, що підіймаються у публікаціях. Запропонуйте власні рецепти вирішення проблем.

Тема на вибір:

1. Політика адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО).
2. Політика регулювання міграційних процесів в країнах Євросоюзу
3. Порівняльна характеристика регулювання міграційних процесів у сучасному світі.
4. Політика мультикультуралізму: сутність, підходи, проблеми та перспективи.
5. Фактори та наслідки міграційних процесів.
6. Напрями та інструменти міграційної політики: досвід зарубіжних держав (монографія О. Маліновської).

Додаток 2.

Питання до екзамену.

1. Міграційний процес як об'єкт соціологічного аналізу.
2. Історичні різновиди міграцій.
3. Типологізація міграційних процесів.
4. Неокласична теорія міграції.
5. Структурно-історичний підхід.

6. Модель міграції як баланс сил тяжіння і виштовхування Е. Лі.
7. Загрози масштабів міграції за кордон для розвитку України. Динаміка потоків мігрантів з України (по країнам). Внутрішні міграційні переміщення.
8. Теорії асиміляції («плавильного казана»).
9. Теорія сегментної асиміляції.
10. Сутність політики мультикультуралізму.
11. Теорія соціальних мереж.
12. Теорія міграційних мереж.
13. Теорія транснаціоналізму.
14. Теорія міграційних систем.
15. Причини міграційної взаємозалежності у сучасному світі.
16. Сучасні міграційні тенденції у світі.
17. Причини та передумови розвитку міграційних процесів в Україні.
18. Масштаби та напрямки трудових міграцій українців.
19. Причини та наслідки міграцій.
20. Можливості впливу держави на зупинення відтоку мігрантів за кордон.
21. Вища освіта в Україні як чинник формування міграційних установок української молоді.
22. ВПО як соціальна група в соціальній структурі українського населення. Визначення ВПО в нормативно-правових документах.
23. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб.
24. Проблеми та потреби ВПО.
25. Фактори соціальної адаптації та інтеграції мігрантів.
26. Соціальні бар'єри адаптації та інтеграції мігрантів.